

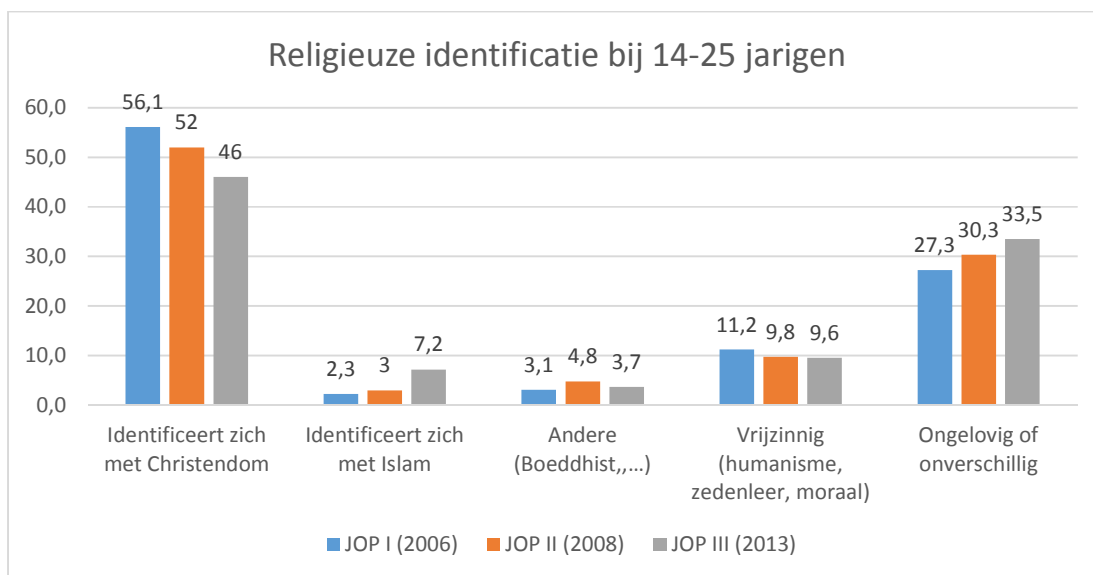
Facts & Figures: Religie bij Vlaamse jongeren

België is een land met een lange katholieke traditie, al is één van de meest zichtbare uitingen hiervan, de kerkgang, al geruime tijd aan erosie onderhevig. Sinds het begin van de registratie in de jaren '60 daalde het aantal mensen dat wekelijks naar de kerk gaat sterk (Dobbelaere & Billiet, 2010): van 54% in 1960 tot 9% in 2010 (SVR, 2010). Die tendens wordt gestuwd door generatievervanging waarbij minder gelovige jongeren meer gelovige ouders aflossen. Toch staat dergelijke geloofsafval niet gelijk aan het verdwijnen van de katholieke traditie. Het kerkelijk dopen, de plechtige communie en diensten zoals begrafenissen worden nog steeds veelvuldig gebruikt (Botterman & Hooghe, 2009). Gans (1994) noemt dit een symbolische religiositeit: het in ere houden van bepaalde waarden, normen en tradities zonder dat dit tot uiting komt in een regelmatige religieuze praktijk. De sterk afgenomen kerkgang staat in contrast met het belang van de religieuze identiteit voor moslims in België waarbij er frequent wordt gebeden en alleszins bij mannen de moskee regelmatig wordt bezocht (Gungor, Fleischmann, & Phalet, 2011; Maliepaard & Phalet, 2012). Het is daarom belangrijk een onderscheid te maken tussen religieuze identiteit (bijvoorbeeld het katholiek, joods of moslim zijn) en de mate van religiositeit (Voas & Fleischmann, 2012).

Het is niet eenvoudig te achterhalen hoeveel mensen in België zichzelf als religieus beschouwen aangezien de Belgische overheid (in tegenstelling tot sommige andere landen) geen informatie mag vergaren over de religieuze overtuiging. In deze fact & figures geven we een overzicht van de religieuze identiteit bij een representatieve steekproef van Vlaamse jongeren in 2006, 2008, en 2013 tussen 14 en 25 jaar. Daarnaast vergelijken we Vlaanderen met de grootsteden Antwerpen, Gent en Brussel op basis van de JOP Schoolmonitor 2013. Dit laat ons toe om na te gaan of er de laatste 8 jaar merkbare verschuivingen zich hebben afgetekend en of er verschillen zijn tussen Vlaanderen en de grootstedelijke context.

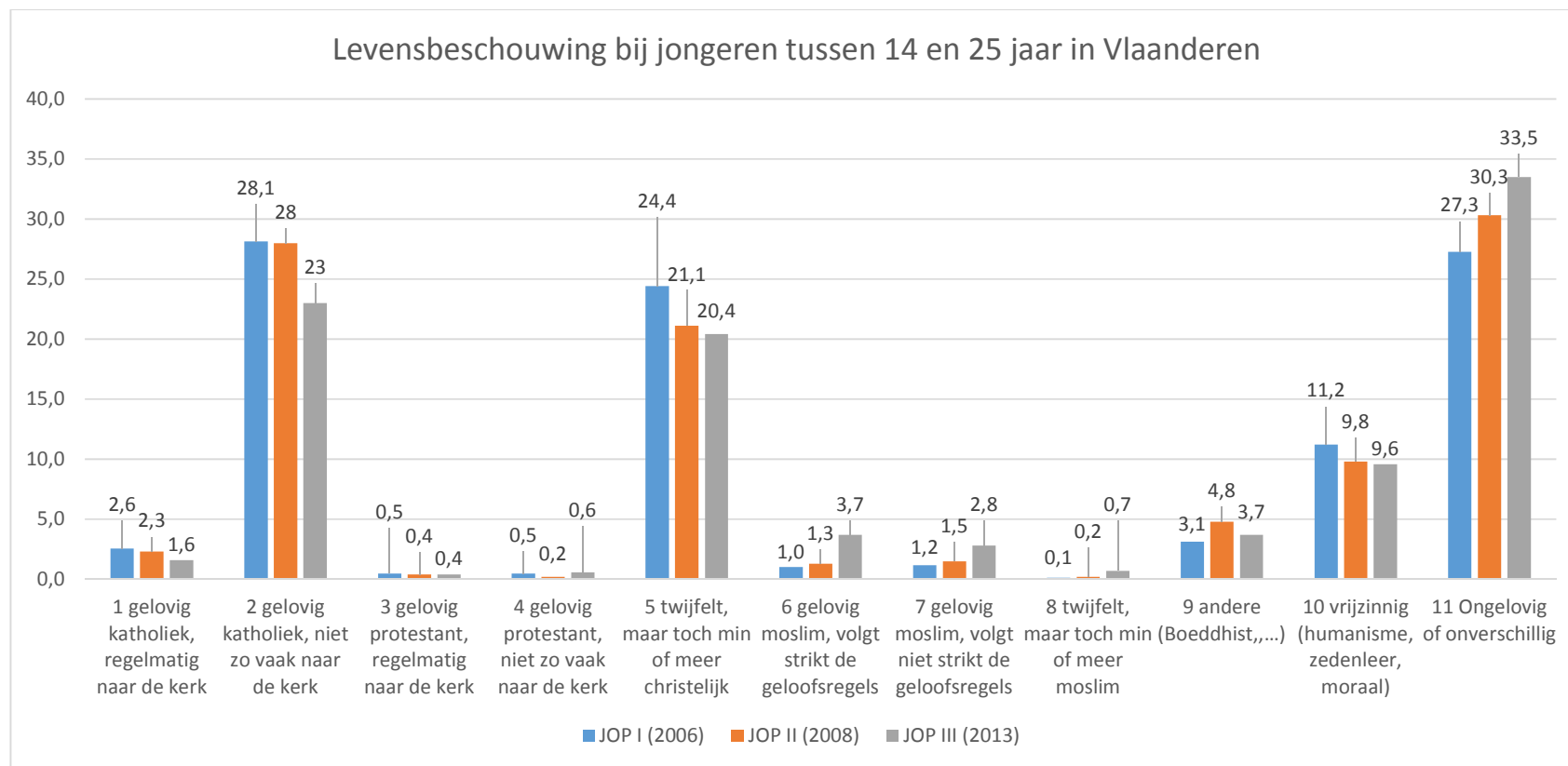
Religieuze identificatie evolutie tussen 2006 en 2013

We vroegen aan de jongeren hoe ze zichzelf omschrijven op godsdienstig of levensbeschouwelijk gebied. Anno 2013 geeft ongeveer 46% van de Vlaamse jongeren aan zich te identificeren met het christendom (Figuur 1). Dit is een daling van 10.1 procentpunten in vergelijking met 2006. Anderzijds identificeert 7.2% van de Vlaamse jongeren zich met de Islam in 2013. Dit is een stijging van 5 procentpunten tegenover 2006 of een toename met factor 3.1. Dit maakt dat een kleine meerderheid van de Vlaamse jongeren (53.2%) zichzelf als christen of moslim beschouwt. Bij de Vrijzinnigen zien we een kleine daling. In 2013 gaf 9.6% van de jongeren aan vrijzinnig te zijn tegenover 11.2% in 2006. De categorie andere bestaat uit alle andere levensbeschouwingen (Boeddhisme, Hindoeïsme,...) waarbij een verdere opsplitsing niet mogelijk is door het lage aantal respondenten in deze categorieën.

Figuur 1 Religieuze identificatie bij 14 tot 25 jarigen in Vlaanderen op basis van de JOP monitoren tussen 2006 en 2013

Zoals aangegeven in de inleiding is er een verschil tussen religieuze identificatie en mate van religiositeit. Het is daarom belangrijk een onderscheid te maken tussen religieuze identiteit (bijvoorbeeld het zichzelf omschrijven als katholiek, joods of moslim) en de mate van religiositeit. In figuur 2 gaan we hier dieper op in en maken we een onderscheid tussen gelovigen die naar de kerk gaan of strikt de geloofsvoorschriften volgen en diegenen die meer twijfel hebben. In 2006 gaf 2.6% van de jongeren aan dat ze gelovig katholiek zijn en regelmatig naar de kerk gaan. 28.1% gaf in 2006 aan dat ze gelovig katholiek zijn maar niet vaak naar de kerk gaan. Ongeveer 1 % van de Vlaamse jongeren beschouwt zichzelf als een gelovig protestant die regelmatig of onregelmatig naar de kerk gaat. Daarnaast geeft 24.4% van de Vlaamse jongeren aan dat ze twijfelen maar zich wel als christenen beschouwen. In 2006 gaf 1% van de Vlamingen aan dat ze een gelovig moslim zijn die strikt de geloofsregels volgen. Daartegenover gaf 1.2% aan zich als moslim te identificeren maar niet strikt de geloofsregels te volgen. Nog een extra 0.1% gaf aan te twijfelen maar zichzelf toch als moslim te beschouwen. Van de Vlaamse jongeren gaf 11.2% aan dat ze vrijzinnig zijn en 27.3% zijn ongelovig of staan onverschillig tegenover geloof. Wanneer we deze cijfers vergelijken overheen de tijd dan merken we voor de meeste categorieën een dalende trend. In 2013 gaf nog 1.6% van de Vlaamse jongeren aan een gelovig katholiek te zijn en regelmatig naar de kerk te gaan, wat een daling van 1 procentpunt betekent. Daarnaast gaf 23% van de Vlamingen aan dat ze gelovig katholieken zijn maar niet regelmatig naar de kerk gaan. Dit is een daling van respectievelijk 1 en 5.1 procentpunten tegenover 2006. Ook voor de 20.4% jongeren die in 2013 aangeven te twijfelen maar zich toch min of meer Christelijk beschouwen merken we een daling van 4 procentpunten. Eenzelfde patroon is zichtbaar voor het aandeel vrijzinnigen wat in 2013 9.6% bedroeg en een daling betekent van 1.6 procentpunten. Voor de moslims is er een omgekeerde trend zichtbaar. Waar in 2006 1% van de Vlaamse jongeren aangaf een gelovig moslim te zijn en strikt de geloofsregels te volgen is dit anno 2013 gestegen tot 3.7%. Voor de 2.8% gelovige moslims die niet strikt de geloofsregels volgen in 2013 is een vergelijkbare stijging van 1.6 procentpunten zichtbaar tegenover 2006. Ten slotte is de groep ongelovigen of onverschilligen het sterkst gestegen. In 2013 beschouwde 33.5% zichzelf als ongelovig of staan ze onverschillig tegenover religie, dit is een stijging van 6.2 procentpunten in vergelijking met 2006.

Figuur 2 Levensbeschouwing bij 14 tot 25 jarigen in Vlaanderen op basis van de JOP monitoren tussen 2006 en 2013

Hoewel deze cijfers representatief zijn voor Vlaanderen kunnen er grote verschillen optreden tussen regio's. Dit wordt geïllustreerd in tabel 1 waar de religieuze identificatie wordt weergegeven voor jongeren van de tweede en derde graad Nederlandstalig secundair onderwijs opgesplitst naar regio¹ op basis van de representatieve steekproef van de JOP-schoolmonitor 2013. Hierbij werden 58 scholen bevraagd in Vlaanderen en Brussel.

Tabel 1. Religieuze identificatie tweede en derde graad secundair onderwijs naar regio's in kolompercentages

Levensbeschouwing	Totaal (n=2768)	Vlaanderen (n=2644)	Grootsteden (Brussel, Antwerpen, Gent) (n=124)
Christenen	46.4	47.2	29.8
Moslims	10.2	9.3	30.0
Ongelovig of onverschillig	34.2	34.5	28.0
Vrijzinnig	7.9	7.7	11.4
Andere (bijvoorbeeld boeddhisme)	1.3	1.3	0.8

Bron: JOP-schoolmonitor 2013

Bij de leerlingen uit de tweede en derde graad secundair onderwijs in Vlaanderen en Brussel beschouwt 34.2% zich als ongelovig of onverschillig en 8% als vrijzinnig. De grootste groep (46.4%) beschouwt zichzelf als christelijk. Daarnaast is 10% van leerlingen moslim en hebben 1.3% van de leerlingen een andere geloofsovertuiging zoals bijvoorbeeld boeddhisme, hindoeïsme, sjamanisme. Dit maakt dat de meerderheid (57.9%) van de leerlingen zich met een religie identificeert. Er zijn sterke verschillen tussen de regio's merkbaar. Zo telt Vlaanderen (zonder Antwerpen en Gent) 47.2% christenen, 9.3% moslims, 7.7% vrijzinnigen en 34.5% ongelovigen of onverschilligen. In de grootsteden merken we een andere trend en valt de grote groep moslims op. In de grootsteden vormen de moslims met 30.0% nipt de grootste groep, gevolgd door 29.8% christenen en 28% ongelovigen of onverschilligen.

Binnen de levensbeschouwingen zijn er verschillen merkbaar naar sociaal-demografische kenmerken en het strikt volgen van de geloofsregels (Tabel 2). Zo is 39.8% van de moslims een vrouw tegenover 55.2% bij de christenen en 43.5% bij de ongelovigen of onverschilligen. Bij de vrijzinnigen is 54.2% een vrouw. Daarnaast volgt 25.2% van de moslims onderwijs in het aso of kso, 30.5% in tso en 44.3% in bso/dbso/busso. Bij de christenen volgt 46.4% van de christenen aso of kso tegenover 32.7% tso en 20.9% bso/dbso/busso. De ongelovigen of onverschilligen volgen dezelfde trend als bij de christenen waarbij 37.7% aso, 34.1% tso en 28.2% bso volgt. Dit is vergelijkbaar met de vrijzinnigen waarbij 48.4% aso, 32.1% tso en 19.5% bso volgt. De omgekeerde trend bij moslims weerspiegelt grotendeels de ondervertegenwoordiging van de 1ste en 2de generatie Vlaamse Marokkanen en Turken in het aso onderwijs.

¹ De regio werd opgedeeld aan de hand van de postcode van de respondent en niet op basis van de ligging van de school.

Tabel 2. Religieuze identificatie tweede en derde graad secundair onderwijs in kolompercentages (JOP-Schoolmonitor 2013). Moslims, christenen, vrijzinnigen en ongelovigen naar geslacht, onderwijsniveau, etnische achtergrond en mate van geloofsregels volgen

	Moslims (n=287)	Christenen (n=1308)	Ongelovig of onverschillig (n=969)	Vrijzinnigen (n=223)
vrouw	39.8	55.2	43.5	54.2
man	60.2	44.8	56.5	45.8
aso/kso	25.2	46.4	37.7	48.4
tso	30.5	32.7	34.1	32.1
bso	44.3	20.9	28.2	19.5
Turks-Belgisch	44.2	0.6	0.3	0
Marokkaans-Belgisch	30.8	0	0.3	1.3
Andere	25.0	99.4	99.4	98.7
Gelovig moslim, strikt de geloofsregels volgend	53.0	/	/	/
Niet strikte of twijfelende moslim	47.0	/	/	/
Gelovige christen, regelmatig naar de kerk	/	6.8	/	/
Gelovig christen, niet zo vaak naar de kerk	/	52.4	/	/
Twijfelende christenen	/	40.8	/	/

Bron: JOP-schoolmonitor 2013

Het valt op dat 53.0% van de moslims zichzelf beschouwt als gelovig moslim die zich strikt aan de geloofsregels houdt. Ongeveer 47.0% noemt zichzelf moslim maar houdt zich niet strikt aan de geloofsregels². Bij de christenen is een ander patroon merkbaar, ongeveer 6.8% is gelovig en gaat regelmatig naar de kerk tegenover 52.4% dat zichzelf gelovig noemt maar niet regelmatig naar de kerk gaat en 40.8% dat twijfels heeft maar zichzelf toch min of meer als christen beschouwt. Tot slot zijn er verschillen naar etnische achtergrond. Zo is 30.8% van de moslims van Marokkaans-Belgische afkomst tegenover 44.2% van Turks-Belgische afkomst en 25.0% van een andere afkomst. Bij de christenen is 0.6% van Turkse afkomst, en 99.4% van een andere afkomst.

In een sterk gesecculariseerd land als België is het opmerkelijk dat de meerderheid van de jongeren zich identificeert met een religie. Daarnaast vonden we sterke verschillen tussen de grootstedelijke context en

² De niet strikte en twijfelende moslims werden samengenomen omdat er slechts weinig respondenten waren die zichzelf als twijfelaar maar toch min of meer moslim beschouwde.

de Vlaanderen. Volgens Gans (1994) gaat het voornamelijk om een symbolische religiositeit waarbij bepaalde waarden, normen en tradities in ere worden gehouden zonder dat de religie hierdoor als erg belangrijk wordt beschouwd en zonder dat dit tot uiting komt in een regelmatige religieuze praktijk. Het identificeren met een religie zegt met andere woorden weinig hoe belangrijk deze religie is voor het individu. Dit vonden we enigszins terug bij de christenen waarbij slechts een kleine minderheid zichzelf gelovig én een regelmatige kerkganger noemt. Uit onderzoek is gebleken dat voor (kinderen van) immigranten dit een genuanceerd verhaal is. Zo blijken (kinderen van) immigranten, ongeacht religie, meer belang te hechten aan religie dan autochtonen (Connor, 2009).

Voor een diepgaandere analyse van de religieuze beleving bij Vlaamse jongeren zie:

Van Droogenbroeck, F., & Spruyt, B. (2014). Religieuze beleving bij Vlaamse jongeren anno 2013. In L. Bradt, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers, & B. Spruyt (Eds.), *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 3 en de JOP-schoolmonitor 2013*. (pp. 217–238). Leuven: Acco.

Referenties

- Botterman, S., & Hooghe, M. (2009). *Religieuze Praktijk in België 2007: Een statistische analyse. Rapport ten behoeve van de Belgische Bisschoppenconferentie*. Leuven: KU Leuven.
- Connor, P. (2009). Immigrant Religiosity in Canada: Multiple Trajectories. *Journal of International Migration and Integration / Revue de L'integration et de La Migration Internationale*, 10(2), 159–175.
- Dobbelaere, K., & Billiet, J. (2010). Late 20th-Century Trends in Catholic Religiousness. Belgium Compared with Western and Central European Nations. In L. Kenis, J. Billiet, & P. Pasture (Eds.), *The transformation of the christian churches in Western Europe 1945-2000*. (pp. 113–145). Leuven: Leuven university press, 2010.
- Gans, H. J. (1994). Symbolic ethnicity and symbolic religiosity: Towards a comparison of ethnic and religious acculturation. *Ethnic and Racial Studies*, 17(4), 577–592.
- Gungor, D., Fleischmann, F., & Phalet, K. (2011). Religious Identification, Beliefs, and Practices Among Turkish Belgian and Moroccan Belgian Muslims: Intergenerational Continuity and Acculturative Change. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42(8), 1356–1374.
- Maliepaard, M., & Phalet, K. (2012). Social Integration and Religious Identity Expression among Dutch Muslims: The Role of Minority and Majority Group Contact. *Social Psychology Quarterly*, 75(2), 131–148.
- SVR, S. van de V. R. (2010). *Survey Sociaal-Culturele Verschuivingen 2010*, Brussel: SVR. Brussel: SVR.
- Voas, D., & Fleischmann, F. (2012). Islam Moves West: Religious Change in the First and Second Generations. *Annual Review of Sociology*, 38(1), 525–545.